

Social plan

Förebyggande insatser för barn som far illa

2009 – 2014

Disposition

Sammanfattning

1. Bakgrund

2. Arbetsgruppens arbete

3. Mål och motiv för det förebyggande arbetet

4. Kartläggning om utsatta barn i Sigtuna kommun

4.1 Orsak till att barn far illa och möjligheter för samhället att ingripa

4.2 Anmälningar till socialtjänsten i Sigtuna kommun

5. Våld mot barn

6. Mobbning, trakasserier, kränkningar

7. Barnfattigdom

8. Brister i barns omvårdnad och omsorg bl a på grund av svåra familjeförhållanden

9. Förebyggande insatser

9.1 Frivilliga insatser genom information, attitydpåverkan och utbildning

9.2 Insatser inom det kommunala systemet

10. Genomförande

Litteratur och referenser

Sammanfattning

Barns utsatthet och risker att fara illa har av olika skäl uppmärksammats och gjorts synligt. Kommunfullmäktige har beslutat att en långsiktig handlingsplan för utsatta barn ska utarbetas. Arbetet med att ta fram handlingsplanen har utförts av en arbetsgrupp där samtliga partier i kommunstyrelsen är representerade. Arbetsgruppen har kommunstyrelsens uppdrag att arbeta fram en långsiktig plan för förebyggande insatser som avser barn som far illa.

Vision

Visionen är att alla barn i Sigtuna kommun ska kunna växa upp och utvecklas i en trygg, levnadsgod och lärande miljö. Även om detta förhållande gäller för de flesta barnen i kommunen så finns det barn som far illa.

Övergripande mål för kommunens sociala plan är att skapa ett bra samhälle som är tryggt, lugnt och utvecklande för alla barn och som kännetecknas av närhet, gemenskap, inflytande och delaktighet. Det långsiktiga målet är att Sigtuna kommun blir fritt från våld, mobbning och trakasserier mot barn.

Grundläggande för kommunens förebyggande arbete är ett samordnat helhetsgrepp och ett uttalat barnperspektiv. Barnperspektivet tydliggörs av att barndomen har ett värde i sig själv och att barnet kan behöva särskilt skydd. Barnperspektivet ska tillgodoses genom barns rätt till likvärdiga villkor, att barns bästa sätts i fokus, barns rätt till liv och utveckling samt barns rätt att komma till tals.

Handlingsplanens mål för det förebyggande arbetet är att

- minska antalet barn som far illa.
- inrikta det förebyggande arbetet på helhetslösningar som samtidigt rymmer insatser för individer, på gruppnivå och organisationsnivå.
- samarbetet mellan kommunens olika verksamheter för barn stimuleras och prioriteras.
- genomförda insatser kontinuerligt följs upp och bearbetas samt utvärderas av oberoende och kvalificerade utvärderare.
- kommunens anställda kontinuerligt får kännedom och kunskap för att verka i enlighet med föreslagna mål.

Eftersom kunskapsläget idag inte är sådant att vi kan täcka alla aspekter vare sig av förekomst av eller orsaker till att barn far illa har vi valt att lägga tyngdpunkten på det som etablerad forskning och verifierad erfarenhet visat. Vi har även styrts av den kunskap vi fått om dagens situation i Sigtuna kommun.

Det är väl belagt att sexuella övergrepp, fysiskt och psykiskt våld, bevittnade av våld, mobbning, kränkningar, fattigdom och bristande omsorg och omvårdnad på så svåra familjeförhållanden gör att barn far illa. Insatser för att stödja och skydda de utsatta barnen är nödvändiga. En diskussion som ofta uppstår gäller vilka åtgärder som kan och ska vidtas.

När det kommer till åtgärder som innebär ingrepp i föräldrars uppfostran av sina barn och som inte direkt kan hänföras till verifierade faktorer om att barn far illa har kommunen begränsade möjligheter att agera om föräldrarna inte frivilligt söker hjälp eller vill medverka. Kommunen

kan inte kräva att föräldrar ska anknyta på ”rätt sätt” till barnet, inte ska ge dubbla budskap, ska se och ge barnet mera tid, älska barnet mm.

Kommunen kan sända och signalera budskap om värdet av detta, starta utbildningar som innehåller dessa budskap och som ger föräldrar önskat stöd och hjälp att utveckla sin föräldraroll.

Arbetsgruppen har identifierat och fokuserar på följande utsatthetsområden för handlingsplanens mål och åtgärder som ska förebygga att barn far illa.

Våld mot barn

Mål för förebyggande arbetet med våld mot barn är att

- inget barn i Sigtuna kommun ska utsättas för våld.
- insatser mot våld prioriteras i kommunens olika verksamheter.
- alla skolbarn får kunskap om vad lagstiftningen mot våld innebär.

Mobbning, trakasserier och kränkningar

Mål för förebyggande arbete mot mobbning, trakasserier och kränkningar är att

- inget barn blir utsatt för mobbning, trakasserier eller kränkningar i skola eller förskola.
- nolltolerans för mobbning, trakasserier och kränkningar gäller inom kommunens verksamheter.
- Internettrakasserier förhindras och motverkas och att elever ges sådan kompetens som gör att de kan hantera och förhindra kränkningar och trakasserier på nätet.
- föräldrar ges kunskap om möjligheter att motverka Internettrakasserier.
- all skolpersonal får ökad kunskap om funktionshindrades situation i skolan.

Barnfattigdom

Mål för förebyggande insatser för fattiga barn är att

- andelen fattiga barn minskar i Sigtuna kommun.
- minska riskerna för fattiga barn att fara illa.
- förebygga så att barnfamiljer inte får ekonomiska skulder.

Brister i barns omvårdnad och omsorg p g a svåra familjeförhållanden

Mål för förebyggande insatser för barn med bristande omvårdnad är att

- familjer med ekonomiska svårigheter ska upptäckas tidigt bl a genom utvidgat samarbete mellan kommunen och dess bostadsföretag.
- kommunen ska utveckla stöd till familjer som inte kan ge barnen nödvändig omvårdnad och omsorg.
- alla barn i familjer med omvårdnadsbrister ska uppleva att de får adekvat hjälp och stöd från samhället.
- alla barn ska ha någon vuxen som de kan vända sig till och tala med
- andelen familjer med bristande försörjningsförmåga ska minska

Sociala planens förebyggande insatser

Sociala planen är inriktad på tidiga och frivilliga förebyggande insatser för att stödja utsatta barn genom att

- identifiera under vilka förhållanden barn riskerar att utsättas för våld.

- identifiera under vilka förhållanden barn riskerar att fara illa genom förhållanden i förskolan, skola, under fritiden och i hemmet.
- skapa förutsättningar för att alla barn ska ha lika möjligheter efter sina förutsättningar.
- fokusera på tidiga insatser där våld mot och signaler om oro för barn kan upptäckas och hanteras.
- utvärdera givna uppdrag och genomförda insatser.

Sociala planen föreslår förebyggande insatser på två plan. Några av kommunens förebyggande insatser formas och genomförs med stöd av gällande lagstiftning. Andra insatser baseras på kommunens egna ambitioner och satsningar för att påverka attityder samt genomföra utbildningar och kampanjer som kan stödja och skydda barn.

Insatser genom information, attitydpåverkan och utbildning som innebär ett frivilligt deltagande från medborgarna erbjuds i

- Familjecentralen
- Förskolan och öppna förskolan
- Skolan
- Ungdomsmottagningen

Genom särskilda överenskommelser om samverkan kan sådana erbjudanden även ske hos andra huvudmän inom kommunen som t ex mödravårdscentralen (MVC) och barnavårdscentralen (BVC).

Kommunens förebyggande insatser inom det kommunala systemet skall inriktas på att

- utveckla samarbetet mellan kommunens olika befintliga förebyggande verksamheter.
- utveckla metoder för att tidigt upptäcka barn som far illa samt öronmärka kontaktpersoner för hjälp och stöd när utsatta barn upptäckts.
- informera barnen i förskolan och skolan om Barnkonventionen och om agalagstiftningen.
- utbilda personal om Barnkonventionen och aktuell lagstiftning, om signaler och kännetecken på tidig upptäckt och om anmälningsskyldighet, om forskningsresultat och metoder för utvärdering.
- vidta åtgärder inriktade på en mobbningsfri skola och förskola genom organisatoriska åtgärder, gruppinsatser och individuella insatser som bygger på forskning och verifierad erfarenhet (evidensbaserade metoder). Goda exempel inom kommunen bör användas.
- utveckla elevhälsan till en aktivare resurs för barn som far illa.
- utveckla insatser mot Internettrakasserier.
- certifiera och säkra föreningarnas medverkan i arbetet med att motverka mobbning, trakasserier och kränkningar, bl a genom anvisningar om föreningsbidrag.
- använda Barnahus verksamhet och resurser för att ta hand om och stödja barn som far illa.
- inrätta en funktion där barn som far illa kan vända sig för att finna en vuxen att tala med.
- använda Familjevåldsteamets kompetens och resurser för att ge stöd till barn som bevittnat våld och hot i familjen.
- stimulera och medverka till utbildningsinsatser och bildandet av nätverk för familjer med utsatta barn.
- genomföra kampanjer som gör kommunens mål, ambitioner och insatser kända.

- skapa meningsfulla fritidsaktiviteter genom kommunens och Sigtunahems insatser.
- skapa goda livsmiljöer för gemenskap i befintliga bostadsområden och vid nybyggnation som är säkra, trygga och stimulerande för barn.
- öka barnets delaktighet och inflytande på förskolans, skolans och fritidens verksamheter.
- förbättra samarbetet mellan kommunen och bostadsföretaget för att tidigt upptäcka och förhindra hyresskulder och för att fördela lägenhetskontrakt till barnfamiljer i akuta situationer.
- vid utvärdering av kommunens insatser använda den kunskap om metoder och instrument som forskningen inom området utvecklat och prövat.

Genomförande

Kommunstyrelsen bör få kommunfullmäktiges uppdrag att svara för att den sociala planen genomförs. Kommunstyrelsen ska följa upp och utvärdera nämndernas och förvaltningarnas arbete med att genomföra planen. Kommunstyrelsen föreslås inrätta en grupp/utskott med uppdraget att följa den sociala planens genomförande och att svara för att den sociala planen utvärderas.

Nämnderna ska planera och genomföra sociala planen inom ramen för kommunens övergripande styrdokument, uppdragsdirektiv och tilldelade medel.

Nämnderna har även att genomföra riktade insatser på kommunstyrelsen uppdrag och där kommunstyrelsen anvisar särskilda medel.

Sociala planens förslag om återkommande utvärderingar och revideringar av genomförda uppdrag ska garantera att den sociala planen fungerar och hanteras som ett levande dokument.

Tiden för den sociala planens genomförande är innevarande och kommande mandatperioder.

För att förankra och genomföra den sociala planen behövs engagemang samt särskilda insatser för att föra ut, marknadsföra och informera om kommunens sociala plan om förebyggande insatser för barn som far illa.

1. Bakgrund

Utsatta barn kan vara utsatta och fara illa av många skäl. De kan ha varit utsatta för sexuella övergrepp, blivit fysiskt eller psykiskt misshandlade, bevittnat våld i familjen, levt med en drogmissbrukande förälder, levt med en psykiskt sjuk förälder, haft förälder som suttit i fängelse, varit med om vräkning, fått leva som gömd flykting. De kan ha blivit mobbade, kränkta, utstötta i förskola, skola eller på fritiden. De kan ha kränkts, åsidosatts, utsatts för lidande med negativa konsekvenser.

Utsatta barn blir drabbade i familjen, genom andra närstående vuxna, genom vuxna och kamrater i förskola, skola och i närsamhället. De kan drabbas genom förskolans och skolans regler och krav i kombination med sin egen förmåga att förstå och kunna uppfylla dem.

Barns utsatthet har idag av olika skäl kommit att uppmärksammas och gjorts synligt. FN:s barnkonvention med fokus på barnet i centrum är en orsak till en ökad uppmärksamhet. Barnombudsmannen, Bris och Rädda Barnen har genom studier och uttryckta krav ställt de utsatta barnen i fokus. Sigtuna kommun har sedan flera år arbetat med att försöka följa barnkonventionens intentioner i alla beslut och redovisar i varje årsberättelse hur detta lyckas.

År 2006 inlämnade Miljöpartiet en motion om utsatta barns situation till Kommunfullmäktige. I motionen förslås kommunfullmäktige besluta

- att ge kommunstyrelsen och dess socialtjänstutskott i uppdrag att utarbeta en långsiktig handlingsplan för de utsatta familjerna och deras barn.
- att arbetet med att ta fram handlingsplanen ska ledas av en styrgrupp där samtliga partier i fullmäktige är representerade.

I verksamhetsplanen 2007-2009 ges kommunstyrelsen uppdraget att tillsätta en arbetsgrupp med representation från partierna i kommunstyrelsen. Arbetsgruppen får till uppgift att arbeta fram en långsiktig plan för förebyggande arbete som avser barn som far illa.

2. Arbetsgruppens arbete

Arbetsgruppen har bestått av Lola Svensson, ordf (s), Karolina Windefalk (mp), Elisabeth Andersson (c), Annika Svanberg (sfs), Sune Askaner (fp), William Petersson (AfSk), Kurt Pettersson (kd) och Lars-Göran Sörqvist (m).

Bengt Fornander, ÖhrlingsPricewaterhouseCooper, har medverkat som extern konsult.

Gruppen startade sitt arbete med ett första sammanträden den 11 december 2007.

Gruppen har haft 11 sammanträden under perioden december 2007 - september 2008.

Gruppen har diskuterat innebörden av begreppet "utsatta barn", haft seminarier i frågan samt hearings och möten med berörda förvaltningar, barnombudsmannen och med besök från skolserviceenheten i Upplands-Väsby kommun.

Som underlag för gruppens arbete har diskussioner genomförts med företrädare för landstinget och med Sigtunahem samt gruppintervjuer med barn.

Underlag har insamlats via kommunens förvaltningar.

Gruppens utgångspunkt har varit att bygga på forskning och verifierad erfarenhet om utsatta barn och barn som far illa. Etablerad kunskap om förekomst av och orsaker till att barn far illa har legat till grund för gruppens överväganden och förslag.

Eftersom kunskapsläget idag inte är sådant att vi kan täcka alla aspekter vare sig av förekomst av eller orsaker till att barn far illa har vi valt att lägga tyngdpunkten på det som etablerad forskning och verifierad erfarenhet visat. Vi har även styrts av den kunskap vi fått om dagens situation i Sigtuna kommun.

Detta innebär att vi satt fokus på fyra områden, nämligen,

- våld mot barn,
- mobbning, trakasserier, kränkningar,
- barnfattigdom,
- brister i barnets omvårdnad och omsorg bland annat på grund av svåra familjeförhållanden.

Varje område har beskrivits, vad gäller förekomst och orsaker och varje avsnitt avslutas med förslag till övergripande mål.

Vi har föreslagit insatser på två plan, nämligen sådana som kan ske inom det kommunala systemet och sådana som bygger på frivillig medverkan av medborgarna.

I ett avslutande avsnitt i rapporten diskuteras hur genomförandet av den sociala planen skulle kunna ske. Planens framgång hänger ihop med det engagemang som kommunens politiker och tjänstemän visar.

Planens genomförande kommer att följas av Barnombudsmannen.

3. Mål och motiv för det förebyggande arbetet

Vår vision är att alla barn i Sigtuna kommun ska kunna växa upp och utvecklas i en trygg, levnadsgod och lärande miljö. Även om detta förhållande gäller för de flesta barn i kommunen så finns det alltför många barn som far illa.

Övergripande mål för Sigtuna kommuns sociala plan är att skapa ett bra samhälle som är tryggt, lugnt och utvecklande för alla barn och som kännetecknas av närhet, gemenskap, inflytande och delaktighet. Det långsiktiga målet är också att Sigtuna kommun blir fri från våld, mobbning och trakasserier mot barn.

Det svenska samhällets ambitioner är att skapa ett tryggt, lugnt och utvecklande samhälle för alla barn i ett samhälle som kännetecknas av närhet, gemenskap, inflytande och där människor har sysselsättning och möjligheter till stimulerande fritid. I barnkonventionen finns dessa ambitioner tydligt uttalade.

Staten har utvecklat ett skydds nät för utsatta barn genom lagstiftningen och genom regler och anvisningar för socialtjänsten, förskolan och skolan. Kommunen har huvudansvaret för att skyddet och stödet till barnen genomförs och fungerar.

Grundläggande för Sigtuna kommuns förebyggande arbete är ett samordnat helhetsgrepp och ett uttalat barnperspektiv.

Genom barnperspektivet tydliggörs att barndomen har ett värde i sig själv och att barn behöver särskilt skydd. Barnperspektivet ska tillgodoses genom barns rätt till likvärdiga villkor, att barns bästa sätts i fokus, barns rätt till liv och utveckling och barns rätt att komma till tals.

Närliggande och tidsbestämda mål är att

- minska antalet barn som far illa.
- inrikta det förebyggande arbetet på helhetslösningar som samtidigt rymmer insatser för individer, på gruppnivå och organisationsnivå.
- samarbetet mellan kommunens olika verksamheter för barn stimuleras och prioriteras.
- genomförda insatser kontinuerligt följs upp och bearbetas samt utvärderas av oberoende och kvalificerade utvärderare.
- kommunens anställda kontinuerligt får kännedom om och kunskap för att verka i enlighet med föreslagna mål.

4. Kartläggning om förekomsten av utsatta barn i Sigtuna kommun

Forskningsresultat och många utredningar visar att de utsatta barnen är många och att deras lidande och de skador som uppstår är stora. Det finns stora brister i hur kommunerna uppfyller sina åtagande enligt barnkonventionen och luckor i stödet och skyddet för de utsatta barnen.

De allvarligaste kända och definierade problemen gäller

- sexuella övergrepp
- fysiskt och psykiskt våld
- mobbning, trakasserier och kränkningar
- fattigdom
- brister i barnets omvårdnad och omsorg bl a p g a svåra familjeförhållanden

4.1 Orsaker till att barn far illa och möjligheter för samhället att ingripa

Naturligtvis finns det flera företeelser som leder till att barn far illa. Relationen mellan barn och föräldrar rymmer många företeelser och förutsättningar som kan leda till att barn mår dåligt, far illa och får svårt att fungera och utvecklas. Brister i den tidiga anknytningen/relationen mellan barnet och föräldrarna, föräldrarnas dubbla budskap till barnet, föräldrarnas bristande kunskaper om barns behov och utvecklingsmöjligheter, föräldrarnas uppfostringsfilosofier, föräldrars obalans, bristande mognad och personliga störningar, föräldrarnas bristande förmåga att stödja barnet, föräldrars bristande tid och engagemang samt extrem livsåskådning, ideologi och religiositet mm kan vara orsak till barn blir utsatta.

Föräldrars livssituation, livsvillkor, fattigdom och relation till omgivningen kan vara andra anledningar till föräldrarnas bristande förmåga att ge barnet en positiv uppväxt.

Orsaker till att barn far illa handlar ofta om komplicerade samspel mellan barn, föräldrar och det sammanhang familjen lever i. Samhällets normer, värderingar och tidsandan har en inverkan. Historiskt sett har detta visat sig i alla de förändringar av uppfostringsläror som förekommit. Ett exempel är inställningen till aga som uppfostringsmetod. En radikal förändring i synen på aga som uppfostringsmetod har skett sedan förbudet mot aga infördes 1979. Föräldrar kan inte längre motivera fysiskt våld mot barn som metod i uppfostringsyfte. I lagstiftningen skyddas barnet genom plikten att anmäla misstänkt våld samt genom tvånget om insatser, lagföring och krav på stöd till barnet.

Agaexemplet visar hur samhällets värderingar och normer kan påverka barns levnadsvillkor.

Det är väl belagt att sexuella övergrepp, fysiskt och psykiskt våld, bevittnande av våld och hot, mobbning, kränkningar, fattigdom och bristande omsorg och omvårdnad bland annat p g a svåra familjeförhållanden gör att barn far illa.

Insatser är nödvändiga för att stödja och skydda de utsatta barnen. Insatser som förebygger dessa företeelser krävs. En diskussion som ofta uppstår gäller vilka åtgärder som kan och skall vidtas och om redan befintliga åtgärder är tillräckliga och effektiva.

När det kommer till åtgärder som innebär ingrepp i föräldrarnas uppfostran av sina barn och som inte direkt kan hänföras till verifierade faktorer som leder till att barn far illa har kommunen begränsade möjligheter att nå föräldrarna om dessa inte frivilligt söker eller vill medverka. Kommunen kan inte kräva att föräldrarna ska anknyta på "rätt sätt" till barnet, inte ska ge dubbla budskap, ska vara balanserade och mogna, ska se och ge barnet mera tid, ska älska barnet mm.

Kommunen kan sända budskap om värdet av detta, starta utbildningar som innehåller dessa budskap, ge föräldrar stöd och hjälp med att utveckla sin föräldraroll. Kommunen kan dock inte tvinga föräldrar att ta åt sig budskapen eller delta i frivilliga utbildningar.

4.2 Anmälningar till socialtjänsten i Sigtuna kommun

Anmälningar till socialtjänsten är ett uttryck för och en signal om att barn far illa eller riskerar att göra det. Uppgifter hämtade ur Procapita visar att socialtjänsten mottog 296 anmälningar under år 2007. Anmälningarna visar på ett antal olika orsaker till anmälan.

Anmälningar till socialtjänsten görs främst av polis, socialjouren, tjänstemän inom kommunen och anhöriga. Av samtliga anmälningar görs 200 av dessa, varav nästan hälften kommer från polisen.

Anmälningarna hänförs i systemet till ett antal orsaksgrupper som sexuella övergrepp, fysisk och psykisk misshandel, psykiskt sjuka anhöriga, familjevåld och bevittnande av våld, missbruk, kriminalitet, hyresskulder/andra skulder samt anmälares oro för bristande omsorg/omvårdnad av barnet.

Av samtliga anmälningar är det övervägande antalet anmälningar orsakade av oro för bristande omvårdnad om barnet. I mer än hälften eller i 153 anmälningar anges oro för sådana brister som orsak. Nästan samtliga anmälningar, 147 stycken, gäller barn i åldrarna 0-12 år.

Ungefär hälften av anmälningarna leder till utredning inom socialtjänsten med beslut om insats. I mer än hälften av dessa beslut, ungefär 40 ärenden, gäller biståndet hyres-, el- eller barnomsorgsskulder p g a bristande egen försörjningsförmåga eller bristande förmåga att hantera sin ekonomi. I ytterligare några anmälningar anges hyres-/el-skuld som specificerad orsak till anmälan.

Motiv till beslut om bistånd är ofta skuldsanering för att skydda barn från att fara illa och att

behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Bristande försörjningsförmåga är en signal på att barn kan riskera att fara illa, något som behöver följas upp.

Anmälningar som görs av förskolan, sjukvården, anhöriga och hyresvärd är i så gott som samtliga fall orsakade av oro för bristande omsorg om barn.

Kriminalitet är den vanligaste orsaken till polisens anmälningar tillsammans med fysisk misshandel. Polisen är nästan ensam om att ange kriminalitet som orsak. Förutom polisens anmälningar anges fysisk misshandel som orsak till anmälan även av skolan, anhöriga, socialjouren och andra tjänstemän i kommunen. Tre av fyra, eller 31 anmälningar om fysisk misshandel gäller barn i åldrarna 0 – 12 år. Nästan samtliga, eller 50 anmälningar, om kriminalitet gäller barn över 13 år.

En relativt stor andel anmälningar gäller anmälan om missbruk hos förälder. Studien visar att dessa anmälningar är jämnt fördelade mellan olika anmälargrupper. En mycket stor andel, 18 av 24, gäller barn i åldrarna 0 – 6 år.

Studien tyder på att någonstans mellan 12 och 13 år sker en övergång som handlar om att barn i de yngre åldergrupperna av olika orsaker är utsatta för att fara illa, medan barnen i den äldre åldersgruppen i många fall själva utsätter sig och/eller andra för att fara illa. Sexuella övergrepp, fyra till antalet, samtliga i åldersgruppen 13 år och äldre tillhör gruppen utsatta barn som far illa och är därmed ett undantag från ovanstående bedömning.

Studien visar att barn är utsatta och far illa främst p g a fysisk misshandel, missbruk hos förälder eller genom annan bristande omvårdnad

Genom det insamlade underlaget kan följande företeelser och utsatthetsförhållanden identifieras som särskilt viktiga att angripa:

- Våld mot barn
- Mobbning
- Barnfattigdom
- Brister i omvårdnaden om barn bland annat p g a svåra familjeförhållanden.

5. Våld mot barn

Detta avsnitt bygger på en omfattande forskning om våld mot barn bl a av professor Staffan Jansson vid Karlstads universitet samt studier som är genomförda av Barnombudsmannen (BO), BRIS och Rädda Barnen. I litteraturlistan redovisas ett antal av de rapporter som avsnittet bygger på.

Våld mot barn är

- fysiskt våld genom slag, sparkar, knuffar, skakningar (ex shaken baby), sexuellt utnyttjande, försök att kväva mm.
- psykiskt våld genom negativ stress, mobbning, trakasserier, kränkningar, negativ kritik och fördömanden, verbalt våld och bevittnade av våld.

Våld mot barn förekommer i familjen, lokalsamhället, förskolan/skolan och på fritiden. Våld förekommer mellan individer, inom grupper och mellan grupp och individ.

Barnavåld förekommer i alla socialgrupper, såväl bland etniska svenskar som hos familjer som invandrat från andra länder. Vi vet att många föräldrar som själva blivit slagna som barn slår sina barn och att risken för barn att bli slagna ökar i familjer med dålig ekonomi. Samtidigt vet vi att de flesta föräldrar som blivit slagna inte slår sina barn och att de flesta barn som växer upp i familjer med svag ekonomi inte blir slagna. Drygt två tredjedelar av de misshandlade barnen har skilda föräldrar och två av tre som misshandlar är en man.

Den allmänna inställningen till aga som uppfostringsmetod är negativ. Endast 7 % av föräldrarna uppger att de är positiva till aga. Bestraffning med slag är vanligast mot spädbarn och minskar i takt med ökad ålder.

Undersökningar visar samtidigt att nästan var fjärde förälder vid konflikt med barnet knuffat, huggit tag i eller ruskat om barnet. Uppfostran där föräldrarna hugger tag i och/eller ruskar barnet är vanligast i åldrarna 2–5 år. Jämförande studier mellan åren 2000 och 2006 visar att andelen föräldrar som knuffat, huggit tag i eller ruskat om sitt barn nästan har fördubblats. Ökningen är störst bland svenskfödda föräldrar.

Antalet anmälningar om våld mot barn ökar. En förklaring kan vara att toleransen för barnmisshandel minskar.

Våld mot barn utlöses av olika orsaker och ofta som en följd av påfrestningar som arbetslöshet, ekonomiska problem, missbruk, psykiska sjukdomar, maktlöshet och svåra upplevelser hos barnets föräldrar. Våld mot barn orsakas av föräldrar som lever i pressade situationer men också beroende på föräldrars okunskap.

Mest utsatta för våld är barn under 6 år, utlandsfödda barn, barn med långvarig sjukdom, barn med funktionshinder, barn med ADHD, barn som lever i en familj där mamman misshandlas.

Svag familjeekonomi är den bakgrundsfaktor som har störst samband med kroppslig bestraffning.

Vid sidan av de strukturella bakgrundsfaktorerna är våld i hemmet mellan vuxna den största riskfaktorn.

Trötthet, stress och alkohol har ofta samband med att barn utsätts för våld.

En fjärdedel av dem som blivit slagna har inte känt någon vuxen att anförtro sig till.

Barn som utsätts för våld behöver skydd, hjälp och stöd av myndigheter. Det gäller oavsett om orsaken är missbrukande föräldrar, misshandel, kränkningar eller bristande omvårdnad. För att minska våldet mot barn behöver metoder och kunskaper om våld mot barn utvecklas och förstärkas. Det finns inte endast ett enda sätt att förebygga barnmisshandel. Det handlar om många olika sätt och insatser som kan minska befintliga riskfaktorer. Kunskapsspridning och attitydförändringar i förebyggande syfte måste genomföras samtidigt som direkta insatser behövs

för barn som utsätts för våld. Av särskild betydelse är insatser som stödjer föräldrarna i deras föräldraskap.

Av stor betydelse är att inställningen till våld mot barn förändras i Sigtuna kommun. Det dagliga arbete i kommunens olika verksamheter liksom attitydpåverkande kampanjer kan bidra till detta. Kartläggning av förekomst av och inställning till våld mot barn samt dialoger om detta kan kraftfullt bidra. Förebilder till detta är bl a Staffan Jansson forskning och Rädda Barnens insatser.

Mål för det förebyggande arbetet med våld mot barn

- inget barn i Sigtuna kommun ska utsättas för våld.
- att insatser mot våld prioriteras i kommunens olika verksamheter.
- att alla skolbarn får kunskap om vad agalagen innebär.

6. Mobbning, trakasserier och kränkningar

Detta avsnitt bygger på flerårig forskning om mobbning samt på material från BO, BRIS, Rädda Barnen och från Sigtuna kommun. Dessutom bygger det på underlag från diskrimineringsombudsmännen (JämO, DO, HO, HOMO och BEO) som lett till en handledning för att förebygga diskriminering och främja likabehandling i skolan. I en samlingsvolym om mobbning har kunskapsläget sammanfattats (Thors m fl 2007) och det nya fenomen som Internettrakasserier utgör har behandlats av Thorslund (2007).

Mobbning, trakasserier och kränkningar är fysiskt och/eller psykiskt våld som barn utsätts för eller utsätter andra för.

Studier om mobbning visar att var tredje elev uppger att de blivit mobbade någon gång och var fjärde elev att de mobbat. Studiernas slutsats är att

- det är ovanligt att barn som aldrig blivit mobbad deltar i mobbing av andra.
- det är vanligt att barn som mobbats deltar i mobbning av andra.
- barn med långvarig sjukdom eller funktionshinder mobbas oftare än andra barn.
- kränkningar och mobbning på/via Internet blir grövre och berör allt fler barn och ungdomar i Sigtuna kommun.

Det finns en bred enighet om att mobbning, kränkningar och trakasserier får stora negativa konsekvenser för den mobbade, mobbarna, kamratgruppen, berörd personal och för lokalsamhället. Orsaker till mobbning är svåra att belägga. Mobbning förekommer i Sigtuna kommuns skolor och har inte blivit fullt synliggjord i de årliga kvalitetsbeskrivningar som genomförts.

Den undersökning som genomfördes bland samtliga fjärdeklassare i Sigtuna år 2005 visar att det finns tydliga samband mellan mobbning och diagnosen ADHD (Holmberg & Hjern, 2008). Resultaten visar att

- omkring 1/5 av alla fjärdeklassare blivit mobbade ofta eller någon gång.
- av dem som inte hade ADHD hade 2 % blivit mobbade ofta, medan av dem som hade

- olika former av ADHD hade 11 % resp 19 % blivit mobbade ofta.
- av dem som inte hade ADHD hade 15 % blivit mobbade någon gång, medan av dem som hade olika former av ADHD hade 21 % resp 34 % blivit mobbade någon gång.
- totalt sett hade hade 9 % av fjärdeklassarna mobbat någon gång.
- av dem som inte hade ADHD hade 7 % mobbat, medan av dem som hade olika former av ADHD hade mellan 11 % och 25 % mobbat.

I lagen om diskriminering och kränkande behandling ställs krav på förskolor och skolor att de ska göra en likabehandlingsplan. Planen ska bygga på individperspektivet med en helhetssyn. I en handledning av diskrimineringsombudsmännen ges exempel på hur likabehandling ska genomföras utifrån kön, etnisk tillhörighet, religion och annan trosuppfattning, funktionshinder och sexuell läggning.

Kommunens första likabehandlingsplaner (från 2007) visade på ambitioner att komma åt mobbning och kränkande behandling. Planen fick dock inte nödvändig förankring. I planerna fanns t ex detaljerade åtgärdsanvisningar vid upptäckt av mobbning. Endast ett mindre antal skolor hade dock insatser för tidig upptäckt. Kontinuerlig kartläggning förekom sällan. Underlag för revidering av likabehandlingsplanen har därför saknats. Mekanismer som kan leda till mobbing riskerar att förbli oupptäckta.

Likabehandlingsplanerna som redovisades 2008 visar att flera skolor och förskolor har arbetat på ett nytt sätt med planerna under slutet av 2007.

- Alla har genomfört kartläggningar bl a genom elevenkäter
- Alla har försökt göra förändringar utifrån en bedömning av resultatet
- Många skolor har upplevt brister i förankringen av likabehandlingsplanen och ämnar förbättra detta under år 2008
- Minst en skola har angripit mobbningsproblematiken brett (på organisations- grupp- och individnivå), med synbarligen gott resultat.

Försöken att tidigt upptäcka mobbning är fortfarande inte övertygande. Nuläget visar på fortsatt förekomst av mobbning. Nuläget visar också att arbetet mot mobbning och kränkning är ett angeläget utvecklingsområde för sociala planen och för VHP 2009.

Den övergripande ambitionen är en mobbningsfri skola. Detta ställer krav på organisationen, på gruppinsatser och på insatser riktade till individen. De insatser som väljs bör bygga på forskning och verifierade erfarenheter (evidensbaserade metoder).

Tidig upptäckt av mobbning kräver ett systematiskt arbete och nära kontakt med och medverkan av elever, föräldrar och förskolans/skolans personal. Systematiska utvärderingar av insatser som vidtas mot mobbning behöver genomföras. Utvärderingarna ska struktureras och genomföras med beprövade metoder. Alla skolor måste ha åtgärdsprogram för insatser när mobbning upptäcks för att eliminera mobbning, kränkning och trakasserier.

I några av kommunens skolor har en helhetssyn mot mobbning utvecklats och insatser mot mobbning systematiseras. Goda exempel i arbetet mot mobbning bör prövas som modell för det förebyggande arbetet. Förskolornas/skolornas förebyggande arbete är av stor betydelse för att kommunens ambitioner med den sociala planen ska uppnås. Elevhälsovården bör utvecklas till en aktivare resurs som stöd för utsatta barn.

Internettrakasserier har inte noterats av någon skola i genomförda kvalitetsutvärderingar. I en studie om Internettrakasserier, som en skola i Sigtuna har genomfört, anger dock 15 % av dem som svarat att de utsatts för kränkningar på nätet. Skolan bör vidta insatser för att motverka Internettrakasserier och ge eleverna sådan kompetens att de kan hantera och förhindra kränkningar och trakasserier via digitala medier som SMS, MMS och Internet. Nödvändigt är även att föräldrarna ges kunskap om Internettrakasserier samt möjligheterna att motverka dem.

Mål för förebyggande insatser mot mobbning, trakasserier och kränkningar

- Att inget barn blir utsatt för mobbing, trakasserier eller kränkning i skola eller förskola
- Nolltolerans för mobbning, trakasserier och kränkningar inom kommunens verksamheter
- Internettrakasserier förhindras och motverkas och elever ges sådan kompetens som gör att de kan hantera och förhindrar kränkningar och trakasserier på nätet
- Att föräldrar ges kunskap om möjligheter att motverka Internettrakasserier
- Att all skolpersonal får ökad kunskap om funktionshindrades situation i skolan.

7. Barnfattigdom

Barnfattigdom har studerats under många år i Sverige. Läget redovisas i en årsrapport från Rädde Barnen med sociologen Tapio Salonen som författare. Som mått på fattigdom används i Rädde Barnens rapport (2008) en kombination av de två måtten låg inkomststandard (Statistiska Centralbyrån) och normen för socialbidrag. Detta innebär att de barnfamiljer som antingen har låg inkomststandard eller uppbär socialbidrag räknas som fattiga.

Barnfattigdomen minskade under 2000-talets första år. Variationerna mellan kommunerna var dock stor. År 2004 skedde för första gången, sedan studien om barnfattigdom började genomföras, en ökning av antalet barn i fattiga hushåll. Förändringen var liten men gav anledning till frågan om ett trendbrott kunde skönjas. Analys av statistiken för år 2005 bekräftade dock inte dessa farhågor.

Antalet ekonomiskt utsatta barn minskade från 13 % år 2004 till 12 % år 2005. Motsvarande statistik för Sigtuna kommun visade på en minskning från 14,5 % år 2004 till 13,2 % år 2005. Bedömningen är att barnfattigdomen har stabiliserats på en relativt jämn nivå under perioden mellan åren 2002 – 2005. Studien visar samtidigt på stora skillnader i barnens uppväxtvillkor mellan olika grupper av barnfamiljer och mellan olika delar av landet. Den övergripande slutsatsen är att klyftorna i samhället ökar.

För barn som växer upp med sammanboende föräldrar och med svensk bakgrund har de ekonomiska förutsättningarna blivit bättre, både i jämförelse med krisåret 1997 och studiens startår 1991.

Föräldrarnas etniska bakgrund och en uppväxt med ensamstående föräldrar är två faktorer som ökar risken för ekonomisk utsatthet. Utanförskap genom arbetslöshet är en annan betydande orsak till barnfattigdom.

Utanförskapet genom skillnader i samhället och ekonomisk utsatta barns upplevelser av att sakna det som andra barn har tillgång till är det som starkast bidrar till känslan av fattigdom.

Mål för förebyggande insatser för fattiga barn är

- Att minska andelen fattiga barn i Sigtuna kommun
- Att minska riskerna för fattiga barn att fara illa
- Att förebygga att barnfamiljer får ekonomiska skulder

8. Brister i barnets omvårdnad och omsorg bl a på grund av svåra familjeförhållanden

Underlag för detta avsnitt finns i data från Sigtuna kommun och uppgifter från flera näraliggande kommuner (bl a framtagna som underlag för besluten om Barnahus/Barncenter).

Oro för att barn far illa är en vanlig anledning till att det görs en anmälan. Brister i barns omvårdnad har därför lyfts fram som en identifierad utsatthetstyp. Konkret orsak till anmälan kan vara olika signaler om att barn far illa som kommer till uttryck i riskbeteenden eller risksituationer som gör att barnet på något sätt avviker.

Hälften av de anmälningar som görs om oro för att barn far illa leder till beslut om insats. Flera av de beslutade insatserna motiveras med bedömningen att barnets föräldrar behöver stöd och hjälp i sin vardag.

Ungefär hälften av besluten om insats handlar om bristande försörjningsförmåga och om reglering av olika skulder, t ex hyra, el, barnomsorg etc. Anledningar till bristande försörjningsförmåga handlar alltså i många fall om fattigdom eller oförmåga att hantera familjens ekonomi.

Anmälningar om oro för bristande omvårdnad kan ses som ett uttryck för tidiga signaler om riskförhållande och är därför ett område för sociala planens förebyggande insatser.

Förebyggande insatser ska ge ökade möjligheter att tidigt upptäcka signaler som kan synliggöra de brister i barns omsorg och omvårdnad som kan komma till uttryck i anmälningar om oro för att barn är utsatta och far illa. Av betydelse är att kommunen utvecklar metoder för att tidigt upptäcka barn med bristande omvårdnad och omsorg.

Bristande omsorg kan gälla att barnets materiella behov (mat, kläder, värme, bostad, medicinsk vård) eller känslomässiga behov (stimulans, kärlek, omvårdnad mm) inte blir tillgodosedda. Vår vision är att kommunens förebyggande arbete skall medverka till att tillgodose dessa behov.

Mål med förebyggande insatser för barn med brister i omvårdnaden bland annat p g a svåra familjeförhållanden är

- Att familjers ekonomiska svårigheter skall upptäckas tidigt bl a genom utvidgat samarbete mellan kommunen och dess bostadsföretag
- Att kommunen skall utveckla stöd till de familjer som inte förmår att ge barnen nödvändig

- omvårdnad
- Att alla barn i familjer med omvårdnadsbrister skall uppleva att de får adekvat hjälp och stöd från samhället
- Att alla barn ska ha någon vuxen som de kan vända sig till och tala med
- Att andelen familjer med bristande försörjningsförmåga skall minska

9. Förebyggande insatser

Sociala planen ska inriktas på tidigt förebyggande insatser för att stödja utsatta barn genom att

- identifiera under vilka förhållanden barn riskerar att utsättas för våld.
- identifiera under vilka förhållanden barn riskerar att fara illa genom förhållanden i förskolan, skolan, under fritiden och i hemmet.
- skapa förutsättningar för att alla barn ska ha lika möjligheter i Sigtuna kommun.
- fokusera på tidiga insatser där våld mot och signaler om oro för barn kan upptäckas och hanteras.
- utvärdera genomförda insatser.

Några av kommunens förebyggande insatser genomförs med stöd av och som en följd av gällande lagstiftningen. Andra insatser baseras på kommunens egna ambitioner och frivilliga satsningar för attitydpåverkan och att genomföra utbildning och utveckling som stöd och skydd för barn.

9.1 Frivilliga insatser genom information, attitydpåverkan och utbildning

Mödravårdscentralen (MVC) och Barnavårdscentralen (BVC)

Föräldrarna och barnen möter kommunen och landstinget vid flera tillfällen under barnets uppväxt. Vid dessa möten ges möjligheter till information, utbildning och stödjande medverkan.

I samband med graviditeten och besöken på MVC och BVC bör alla föräldrar kunna erbjudas utbildning om hur man tröstar sitt barn och faran med att skaka barnet. Eftersom landstinget är huvudman för MVC och BVC-verksamheterna behövs en överenskommelse om samarbete med frivilliga insatser.

De allmänt förebyggande insatserna ska under barnens olika åldrar ge föräldrar/föräldragrupper möjligheter att ta upp och diskutera föräldrarollen och de svårigheter som föräldrar möter i sitt föräldraskap.

I familjecentralen

Föräldrar erbjuds föräldrautbildning samt information och råd om tillgängligt stöd i och utanför familjecentralernas regi.

I förskolan och öppna förskolan

I introduktionen till barn i förskolan erbjuds föräldrar utbildning om förskolans mål och arbetsmetoder, regler och riktlinjer samt om föräldrarnas möjligheter att delta i förskolans

verksamhet.

Under förskoletiden genomförs kontinuerliga föräldrträffar.

Utvärdering av förskolans insatser för de utsatta barnen ska genomföras och föräldrarna ges möjlighet engagera sig både före och efter utvärderingen.

I skolan

Föräldrarna ges återkommande information om skolans innehåll, arbetsformer, regler mm.

Föräldrar stimuleras till aktivt deltagande i skolans verksamhet och medverkan i att skapa normer och regelsystem bl a för att minska mobbning, trakasserier och kränkning. Föräldrarna ska ha en viktig roll i arbetet för att nå kommunens mål med en mobbningsfri skola.

Utvärdering av skolans insatser för de utsatta barnen ska genomföras och föräldrarna ska ges möjligheter att engagera sig och involveras både före och efter utvärderingen.

I ungdomsmottagningen

Ungdomar ges information och råd om tillgängliga stödinsatser.

9.2 Insatser inom det kommunala systemet

Sigtuna kommunen har redan idag, både genom statliga uppdrag och genom egna beslut, som uppgift att vidta åtgärder för att ge stöd åt utsatta barn och att förebygga att barn far illa. Våra förslag innebär att kommunen bör fokusera, effektivisera och komplettera sin befintliga verksamhet så att en verkningsfull förebyggande verksamhet skall åstadkommas.

Kommunens insatser bör inriktas på att

1. Utveckla samverkan mellan befintliga förebyggande verksamheter inom familjecentraler, ungdomsmottagning, socialtjänst, skola, förskola, Sigtunahem, kommunens föreningsliv samt där det är möjligt med MVC och BVC.

Samarbete mellan kommunens olika förebyggande verksamheter ska utvecklas och förbättras genom uppdrag som bl a anvisas i kommunens VHP.

2. Tidigt upptäcka signaler på barn som i olika avseenden far illa inom MVC, BVC, förskola, familjecentralerna och skolan. "Öronmärka" kontaktpersoner för familjeenheten, familjecentraler, ungdomsmottagning, förskola/skola, föreningsliv, Sigtunahem, MVC/BVC m fl att vända sig till vid tidig upptäckt eller oro för att barn far illa.

Utveckling av metoder för tidig upptäckt av barn som far illa.

3. Uppnå målet "effektiva insatser för utsatta barn" inom förskolan. Utbilda personal om Barnkonventionen och lagstiftningen, om signaler och kännetecken på tidig upptäckt och anmälningsskyldighet, om stöd till barn och föräldrar samt om forskningsresultat och om metoder för utvärdering.

Informera barnen om Barnkonventionen och om lagstiftningen mot aga.

4. Uppnå målet ”en mobbningsfri skola och likabehandling i skolan” genom effektivare insatser för tidig upptäckt, genom att använda goda exempel inom kommunen på organiseringen av mobbningsfri skola/förskola, genom att använda skolpsykologer i det förebyggande arbetet, genom att bli utbildade och på annat sätt stärka barnens kompetens och förmåga att undvika internettrakasserier, genom att med särskilda insatser stödja barn med ADHD och andra funktionshinder och deras föräldrar.

Utbilda personal om Barnkonventionen och lagstiftningen, om signaler och kännetecken på tidig upptäckt och anmälningsskyldighet, om stöd till barn och föräldrar samt om forskningsresultat och om metoder för utvärdering.

Informera skolbarn om barnkonventionen och om lagstiftningen.

Utveckla elevhälsan till en aktiv resurs för barn som far illa.

Använda insatser/program mot mobbning som bygger på forskning och verifierad erfarenhet (evidensbaserade metoder)

5. Förskolans och skolans personal kontinuerligt ska få utbildning om utsatta barn, om lagar, regler och andra bestämmelser som rör förskolan och skolan samt om barnkonventionen och om aktuell forskning och metoder som kan ge stöd och hjälp åt utsatta barn.
6. Använda certifiering som säkrar föreningarnas medverkan i arbetet med att motverka mobbning, kränkningar och att barn far illa, bli utbildade genom anvisade villkor för föreningsbidragen.
7. Använda Barnahus verksamhet och resurser för att ta hand om barn som far illa.

Barnahus skall erbjuda skydd och vid behov möjliggöra fortsatt stödjande behandling, samtala för bekräftelse av barnets upplevelser, information om stöd samt barnpsykiatrisk behandling vid behov.

Utgöra en funktion där barn som far illa kan vända sig för att finna en vuxen att tala med.

8. Använda Familjevårdsteamets resurser bli utbildade för att ge stöd till barn som bevittnat våld och hot i familjen.
9. Stimulera, underlätta och medverka till utbildningsinsatser och stödnätverk för familjer med utsatta barn.
10. Genomföra kampanjer som gör kommunens mål, ambitioner och insatser för att barn inte ska fara illa kända bland barn, föräldrar, personal och övriga medborgare, bli utbildade kampanjer för barn- och kvinnofrid. Viktigt är att utvärdera kommunens kampanjer och vid dessa utvärderingar bli utbildade använda den kunskap från forskningen om våld mm som föreligger (bli utbildade om metoder och instrument).

11. Skapa meningsfulla fritidsaktiviteter genom insatser av kommunen och Sigtunahem
12. Skapa goda livsmiljöer för gemenskap i befintliga bostadsområden (med närområden) och vid nybyggnation som är säkra, trygga och stimulerande för barn
13. Öka och möjliggöra barnets delaktighet och inflytande på förskolans, skolans och fritidens verksamheter
14. Förbättra kommunens och bostadsföretagets samarbete för att tidigt upptäcka och hantera hyresskulder och för att fördela och erbjuda lägenhetskontrakt till barnfamiljer i akuta situationer

10. Genomförande

Kommunens sociala plan för barn som far illa är kommunens övergripande plan- och styrdokument. Samtliga nämnder ska följa planens mål och intentioner i sin verksamhetsplanering och sitt budgetarbete och aktivt medverka till att planen genomförs.

Kommunstyrelsen har kommunfullmäktiges uppdrag att svara för att kommunens sociala plan genomförs och för att nämndernas och förvaltningarnas arbete med att genomföra planen följs upp och rapporteras till kommunfullmäktige.

I kommunfullmäktiges kommunövergripande styrdokument ges nämnderna uppdraget att följa planen och kommunstyrelsen ansvaret för att utöva uppsikt över nämndernas planeringsprocess och insatser för att genomföra planen.

Nämnderna och förvaltningarna har att planera och genomföra den sociala planen inom ramen för nämndernas egen verksamhetsplanering och inom de budgetramar som fullmäktige tilldelat nämnden. Nämnderna har att tidsätta delmål och slutmål i samband med utarbetande av detaljbudgetarna.

Nämnderna och förvaltningar har att genomföra riktade insatser/verksamheter där kommunstyrelsen är uppdragsgivare och anvisar särskilda medel.

Kommunstyrelsen föreslår ge en grupp/utskott uppdraget och mandat att svara för att kommunens sektorsövergripande beslut om insatser för barn som far illa blir utförda, följs upp och utvärderas.

Gruppen/utskottet ska svara för att en kontinuerlig dialog med nämnderna om sociala planen genomförs i samband med nämndernas verksamhetsplanering och under verksamhetsåret. Under verksamhetsåret diskuteras och bedöms hur planen genomförs och hur effekterna av vad som görs överensstämmer med kommunledningens uppdrag och intentioner.

Gruppen/utskottet har uppdraget att ansvara för att utvärderingar genomförs av oberoende utvärderare och redovisas för kommunfullmäktige, kommunstyrelsen samt nämnder och förvaltningar. Utvärderingarna bör genomföras enligt den modell som Utvecklingskansliet tar fram. Av betydelse vid utvärderingarna är att använda den kunskap och de metoder som forskningen inom området utvecklat och prövat.

Gruppen/utskottet ska söka upp och påverka andra huvudmän och berörda aktörer, verksamma inom kommunen att samverka/samarbeta för att genomföra och utföra verksamhet som

sammanfaller med planens mål och intentioner.

Gruppen/utskottet svarar för en återkoppling och dialog med barnombudsmannen om sociala planens hantering och utveckling.

Sociala planens förslag om återkommande utvärderingar och revidering av genomförda uppdrag och insatser ska garantera att den sociala planens fungerar och hanteras som ett levande dokument.

Tidplanen för arbetet med att genomföra den sociala planen är innevarande och kommande mandatperioder.

För att förankra och genomföra den sociala planen behövs, framförallt under ett inledande skede, särskilda insatser för att föra ut, marknadsföra och informera om sociala planen i olika sammanhang. En plan för att genomföra den sociala planen ska göras snarast efter att planen fastställts.

Litteratur och referenser

Barnombudsmannen 2008. **Sverige äger! Barn och unga berättar om sitt land.** (internetadress: www.bo.se).

Barnombudsmannen 2008. **Sverige, enligt barn och unga. Barnombudsmannens kontaktklasser berättar vad de tycker är bra och dåligt med att leva och bo i Sverige.** (internetadress: www.bo.se).

Barnombudsmannen, BR 2007:04. **Upp till 18 - fakta om barn och ungdom.** (internetadress: www.bo.se).

Björvall, Katarina (2006). **Utsatta barn – allas ansvar.** Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Stockholm.

BRIS-rapporten för 2008 (Internetadress: www.bris.se).

Eriksson, M. (1996). **Våga se - kunna handla. Vad är förebyggande arbete med barn?** Konsultföretaget, Uppsala.

Handledning om att förebygga diskriminering och främja likabehandling i skolan. En handledning från JämO, DO, HO, HOMO & BEO 2008. (Från resp myndighets hemsida).

Holmberg, K & Hjern, A (2008). **Bullying and attention-deficit-hyperactivity disorder in 10-year-olds in a Swedish community.** Från *Developmental Medicine & Child Neurology*, 2008, 50: 134-138.

Jansson, S, Långberg, B & Svensson, B (2007). **Våld mot barn 2006-2007. En nationell kartläggning.** Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Karlstads universitet.

Rädda Barnen (2008). **Årsrapport 2007 om barnfattigdomen i Sverige och i Sigtuna kommun 2004 och 2005.** (Internetadress: www.rb.se).

Rädda Barnen (2007): **Akta barnen. Om våld mot små barn.** (Internetadress: www.rb.se)

Rädda Barnen (2006): **"Hur många vuxna tror på en unge egentligen ???"** – en undersökning om ungas upplevelser av våld under uppväxten. (Internetadress: www.rb.se)

Rädda Barnen (2006): **Våldsbrott mot barn – fakta om anmälningar och polisens utredningsresurser.** (Internetadress: www.rb.se)

Rädda Barnen (2006): **Därför Barnahus – så stärker vi rättigheterna för barn som utsatts för våld och övergrepp.** (Internetadress: www.rb.se)

Rädda Barnen (2006): **Barnens bästa kräver resurser! – om kommunernas ansvar för barn som far illa.** (Internetadress: www.rb.se)

Rädda Barnen (2005): **Rakt från hjärtat. Tankar och idéer från barn och ungdomar placerade i samhällets vård.** (Internetadress: www.rb.se)

Rädda Barnen och Måsen Film AB (2004): **I skuggan av våldet. En film om kvinnomisshandel ur ett barnperspektiv.** (Internetadress: www.rb.se)

Sherefay, Sonia (2002). **Barnen i våra hjärtan. Studiematerial för att stärka föräldrarnas roll i det mångkulturella Sverige.** Stockholm, Integrationsförvaltningen och Rädda Barnen.

Sigtuna kommun (2007 och 2008). **Likabehandlingsplaner för förskolor och skolor 2006 och 2007.**

Sigtuna kommun (2007 och 2008). **Kvalitetsredovisningar för förskolor och skolor i Sigtuna kommun 2006 och 2007.**

Sigtuna kommun (2008). **Etablering av Barncenter i Norrorts polisdistrikt.**

Sigtuna kommun (2008). **Förslag till projektplan: Våld i nära relationer. Familjevårdsteam Nordväst.**

SOU2006:77. **Ungdomar, stress och psykisk ohälsa. Analyser och förslag till åtgärder.**

Statens Folkhälsoinstitut (2007). **Nya möjligheter, metoder för föräldrastöd från förskolan till tonåren.** (Internetadress: www.fhi.se)

Statens Folkhälsoinstitut (2004). **Nya verktyg för föräldrar – förslag till nya former av föräldrastöd.** Sven Bremberg (red); R 2004:49, Stockholm. (Internetadress: www.fhi.se)

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)(2007): **Tillgänglighet till insatser för att möta psykisk ohälsa hos barn och ungdomar.**

Morvik-Broberg, I (2008). **Mobbning - ett systemfel i skolan.** Psykologtidningen 6/68, s 6-8

TietoEnator: **Procapita** Stockholm (Internetadress: <http://www.tietoenator.se>)

Thors, C (red) (2007). **Utstött - en bok om mobbning.** Lärarförbundets förlag, Stockholm.

Thorslund, Ewa (2007). **Säker på nätet? En handbok för föräldrar och andra vuxna.** Bonito – Bonnier Carlsen Bokförlag, Stockholm.

Internetadresser:

Barnombudsmannen

www.bo.se

BRIS

www.bris.se

Rädda Barnen

www.rb.se

Statens Folkhälsoinstitut

www.sfi.se

www.sigtuna.se